

PLANTES ORNAMENTALS (AUTÒCTONES I AL.LÒCTONES) DE BARCELONA

Rebut: desembre de 1983

M. P. Isern,* D. Martínez,** M. Montañà *** i E. Parés ***

SUMMARY

Ornamental (authochtonous and allochtonous) plants in Barcelona

A list of the ornamental plants (authochton and synanthropic) in Barcelona and its surroundings is given. The word «ornamental» is taken in the widest sense and it includes not only the exotic plants of gardens but also any kind of trees, shrubs, and bushes that we can find at the least artificial spaces that surround the city.

INTRODUCCIÓN

Aquest article és un resum d'una part del treball, encara inèdit, «Barcelona: Ciutat i Natura a l'abast de tothom»,¹ el qual té per finalitat apropar al ciutadà tots aquells aspectes interessants, curiosos o insospitats que, relacionats amb la natura, poden observar-se dintre mateix de la ciutat i del seu entorn més o menys immediat. El treball complet inclou des de generalitats sobre l'entorn i el clima, a consideracions sobre els diferents ambient que es poden trobar a la ciutat, amb descripcions de cada una de les espècies principals, animals o vegetals, autòctones o foràries; tot això amb mapes, gràfics, ilustracions i llistes d'espècies.

De tot el treball hem escollit la part corresponent a les plantes ornamentals i hem inclòs més de 425 espècies del total de la llista original.

Els botànics i naturalistes solen dedicar-se sobretot a l'estudi de les plantes i de la vegetació naturals; en canvi, les plantes ornamentals són utilitzades per un grup de professionals: jardiners, urbanistes, tècnics agrícoles, forestals, etc., que no solen preocupar-se gaire dels detalls «botànics». Més que la forma de la fulla, els sol interessar la forma de tota la planta; més que els pètals i els estams, els sol interessar la floració, com més gran i vistosa millor; més que el fruit i la llavor, els sol interessar el seu conreu i el planter que la subministra. Moltes vegades, per aquestes espècies, no és imprescindible la reproducció i disseminació naturals, ja que és l'home el que installa la planta, prèviament cultivada en planter, i després en té cura per tal que sobrevisqui. La distribució d'aquestes plantes es fa en general en consonància amb els edificis, amb les finalitats del lloc a «ornamentar»; a la natura

* Amílcar, 125. 08032 Barcelona.

** Casas i Amigó, 60. 08016 Barcelona.

*** Rubió i Ors, 42. Sant Boi de Llobregat.

1. Dut a terme amb el suport de la Caixa de Barcelona.

és poc probable trobar-se amb un margalló al costat d'una roca granítica, cosa que pot observar-se en algun dels jardins de Barcelona.

El concepte de plantes ornamentals a què fins ara ens hem referit, seria el considerat en un sentit estrict; aquell que tenim tots la major part de les vegades. Sembla que es pensi que només amb plantes exòtiques es pugui aconseguir l'ornamentació. Però nosaltres ens referim, ara, a «ornamental» en un sentit ampli, i en aquest cas tan ornamentals són unes alzines a la plaça de Catalunya o als boscos del Tibidabo, un cotoneàster híbrid en un jardí, com les estepes en la seva floració primaveral, ja sigui a les vessants de Collserola o en un dels parcs de la ciutat.

Hom inclou a la llista tota mena de fanerògames observades susceptibles de ser utilitzades com a ornamentals, amb la qual cosa no pot evitar-se una part de subjectivitat. Hi ha, a més de plantes exòtiques, tota mena d'arbres i arbusts autòctons, així com la majoria de les nostres mates i lianes; s'han exclòs, però, la major part de geòfits i hemicriptòfits autòctons i totes les anuals també autòctones. Han quedat fora, entre altres, les orquídies dels boscos de Collserola o el gladiol (*Gladiolus segetum*), ja que no se solen utilitzar en jardineria, malgrat la bellesa de la seva floració. S'han exclòs, també, totes aquelles plantes, exòtiques o no, que més que ser cultivades pel seu caràcter embellidor, ho són únicament per les seves propietats medicinals, aromàtiques o de consum. L'àmbit d'aquest article és Barcelona, també en un sentit ampli: terme municipal i muntanyes més properes.

DISTRIBUCIÓ DE LES PLANTES ORNAMENTALS SEGONS ELS ESPAIS QUE LA CIUTAT DEFINEIX

Malgrat ésser la ciutat un entorn poc natural, és obvi que s'hi localitzen tota mena d'espais que, naturals o no, són el lloc on es desenvolupen plantes i animals de tota mena. Si hom pensa en la varietat de plantes que s'hi troben, en la manera com aquestes cobreixen el terreny; si hom observa la distribució de la vegetació, la presència de plantes autòctones i foràries, serà fàcil d'adonar-se de la gradació que pot establir-se, des dels espais més naturals fins aquells més artificials. Aquests

ambients artificials van des dels carrers o els jardins públics, als parcs i les seves fonts o estanyols. L'elevada diversitat que hom hi troba, però, comparada amb la dels boscos o zones naturals, és fictícia, a causa, precisament, de la intervenció de l'home.

Per habitar un lloc tan poc natural, els arbres que guarneixen els *carrers* han de presentar unes característiques que els facin resistents al contaminat ambient urbà; aquest és el cas del familiar plàtan d'ombra. Encara que la presència del plàtan és ja una imatge simbòlica dels nostres carrers, tanmateix, no és exclusiva; trobem moltes altres espècies arbòries, com oms, pollanques, xiprers, catalpes, tipuanes, pins, magnòlies, etc., i també arbusts com baladres, pitospors, margallons, cotoneàsters, etc.

Malgrat que Barcelona és una gran ciutat, la presència de *parcs*, *jardins* i *places* és notable, si bé no tant com seria desitjable. De vegades, alguns dels passeigs esdevenen una gran plaça, i a compleixen així una funció de lleure a més de la típica de passeig. Aquests parcs, jardins o places són generalment plantats d'espècies exòtiques, ornamentals i vistoses; però alguns d'ells mantenen tot un seguit de plantes del país, algunes de les quals ja eren allà abans que l'home decidís d'introduir elements foranis. Alzines, doncs, conviuen amb pins americans; els llentiscles creixen al costat de les acàcies japoneses; l'heurea s'estén sota les grans palmeres tropicals. Tots ells fan un conjunt força estrany i incongruent, però no per això menys atractiu.

Llevat de l'interès estètic i recreatiu de molts dels parcs, jardins i places de Barcelona, alguns d'ells centren el seu atractiu en la vegetació específica que contenen: els jardins de Mossèn Costa i Llovera de cactàcies i suculentes, els jardins de Mossèn Cinto Verdaguer de bulboses, el roserar dels jardins de Cervantes, etc., sense oblidar el jardí Botànic, a Montjuïc, amb una successió organitzada d'espècies d'arreu dels Països Catalans i d'arreu del món.

Pel que fa a les característiques dels parcs de Barcelona és curiós d'observar com, o bé on, són disposats. La majoria es localitzen sobre els turons que s'aixequen al pla, com el parc del Guinardó, o el turó de Montereles; això és lògic ja que, malgrat que els primers assentaments hu-

mans foren als turons, el que primer s'urbanitzà fou la plana, i així les zones més «muntanyoses» conservaren durant més temps el seu aspecte forestal. Altres parcs de la ciutat corresponen a antigues propietats privades que han esdevingut públiques, com el parc de les Aigües o el parc del Laberint. Un cas particular és el del parc de la Ciutadella, establert sobre terreny pla, en el que fou el recinte murallat de la Ciutadella Militar construïda en temps de Felip V.

Als parcs i jardins, però, no es troben solament arbres, arbusts o plantes herbàcies, més o menys ornamentals. Un petit eixam de plantes oportunistes s'escoln freqüentment pels herbeis de parterres i camins; són de manera general plantes ruderals, per a les quals qualsevol lloc influït per l'home els és bo: abocador, camí, jardí o hort. Aquestes plantes, anuals, bianuals o vivaces, no soLEN ser considerades com a ornamentals i, per tant, no són objecte d'aquesta ressenya.

Quan la ciutat s'acaba i hom s'enfila ja per la muntanya, les espècies dels jardins, dels narcís, les exòtiques, les que l'home planta pel seu caràcter ornamental, van desapareixent. Hom troba aleshores tota la vegetació corresponent a l'*espai natural* que, més o menys degradada, és pròpia de la zona mediterrània. A les zones més assolellades, el bosc pateix més l'atac i l'agressió; avui, l'atapeït alzinar que cobria Collserola s'ha transformat en una comunitat mixta, on pi i alzina s'acompanyen de manera que ambdós són pràcticament inseparables. Així i tot, al solell, la superfície forestal és molt petita a causa de l'acció humana i dels repetits incendis. A les obagues, tot i que l'home hi ha fet notar també la seva influència, la capacitat de regeneració del bosc és més gran, i trobem un alzinar amb un sotabosc de marrófull, aladern, galzeran, etc. Els llocs més humits i frescals porten un tipus de vegetació on la fulla endurida de l'alzina és substituïda per la fulla blana de roures, oms, avellaners, gatells, etc.

El *medi aquàtic* que hom troba a Barcelona és el constituït per les fonts, llacs i basses que hi ha als parcs i als jardins. Tot i que sigui reduïda la seva presència, hi ha una certa varietat de plantes lligades a la presència de l'aigua, com paraiguets, papirs, lliris, nenúfars, creixens, joncs, llenyilles d'aigua, etc.

Tot i que no constitueixen un ambient

estable i definit, hom no pot oblidar la particular significació estètica que tenen per a la ciutat els *jardins residencials*, els *hortets*, els petits *patis* i les *balconades*. Als hortets, s'hi soLEN trobar fruiters, com els caquis, els cirerers, les pruneris, els nesprers del Japó, etc., i amb ells les hortalisses més conreades. Als jardins, les plantes que s'hi troben poden ser arbres: algun pi, un eucaliptus, un llorer, algun pollancre o potser un fruiter aïllat, o arbusts, com les xeringuilles, les coronilles, les diverses varietats de rosers, els lilàs, la marialluïsa, les aucubes, els evònims del Japó, els pitospors, les hortènsies, etc. De manera general, les plantes que han tingut una acceptació més popular per a ésser utilitzades en jardins i balcons han estat les que poden reproduir-se fàcilment per esqueix o divisió vegetativa. Aquest és el cas dels conejuts geranis, de les esparregueres de jardí, de les margarides, de les fúcsies, de les clavellines, que tan freqüents són als balcons com als jardins. Un altre grup de plantes, també de gran difusió popular i per les mateixes causes, són les plantes anuals, que es reproduieixen per llavors: petúnies, caputxines, alfàbregues, begònies, pensaments, etc.

LLISTA DE LES PLANTES ORNAMENTALS

Els botànics estan acostumats als quadres dels quals es dedueixen associacions de plantes; això és clar que no es pot fer amb les plantes ornamentals allòctones. Hom ha assajat, però, de fer una llista amb la indicació de l'abundància dins dels grans entorns ja explicats, on també s'inclou la fenologia —que pot interessar des d'un punt de vista ornamental—, la forma general, la procedència i la família a la qual pertany cada espècie. Es tracta de donar en poc espai un nombre de característiques, com més gran millor, sobre les plantes observades.

Especie: amb el nom científic segons l'ordre alfabètic. Les característiques per a cadascuna s'indiquen al costat del nom principal. També s'indiquen les sinònimes més conegeudes que remeten al nom considerat principal.

Família: amb el nom en català. Per raons d'economia s'ha prescindit del sufix -àcies. Cal només tenir en compte que

el nom d'algunes famílies tradicionals no deriva d'un gènere amb el sufix -àcies, i són precisament aquestes famílies, que soLEN ser extenses, les que s'han subdividit en subfamílies. És el cas de: Compostes liguliflores i tubuliflores, Lleguminoses cesalpinòïdies, mimosòïdies i papilionòïdies, i Umbelliferes; la resta de famílies tradicionals tenen el seu nom sencer.

Forma:

- ♀ ARBRE en general (més de 7 metres, un sol tronc).
- ♂ Cas particular en forma cònica: cedres, etc.
- ♂ Cas particular en forma de palmera: *Cycas*, etc.
- ♀ ARBUST (menys de 5 m, diversos troncs).
- ♀ MATA BAIXA (ocupa una certa superfície) (nanofaneròfits i camèfits).
- ♀ PLANTA ENFILADISSA (amb circells, arrels, voluble) (faneròfits escandents).
- ♀ PLANTA VIVAÇ (amb bulb, tubercle, arrel) (geòfits i hemicriptòfits).
- ♀ PLANTA BIENNAL (hemicriptòfits).
- ♂ PLANTA ANUAL (teròfits).
- ♀ PLANTA AQUÀTICA (hidròfits i helòfits).

Fulla:

- △ Caduca.
- ▲ Persistent.

▲ Caduca o persistent segons els anys.

▲ Marcescent.

Procedència:

A Autòctona, natural o pròpia de la zona d'estudi, espontània. En sentit ampli de comarques properes.

C Anàlogament, però de Catalunya.

E Exòtica, allòctona. Difícilment es reproduueix en les condicions del nostre entorn, necessita el conreu humà; són moltes de les plantes de jardí i de l'agricultura. Algunes tenen varietats molt característiques.

N Naturalitzada.

H Híbrids obtinguts en jardineria.

Fenologia o època d'observació:

○ Floració notable, pel color de la corolla, estams vistosos, etc.

● Fructificació notable, fruits, pinyes, etcètera, vistosos.

C Coloració notable del fullatge, en general a la tardor.

✗ Observació general.

Entorn i abundància:

Dins dels espais ja definits, l'abundància s'ha qualificat:

4 Molt abundant.

3 Abundant.

2 Relativament abundant.

1 Poc abundant o rara.

Observacions:

Es dóna la localitat on poden observar-se aquelles plantes poc abundants o rares.

Especie	FAMILIA (...ACIES)	Forma	Fulla	Procedencia	Fenologia			"Espais"			Observacions
					Primavera	Estiu	Tardor	Hivern	Carrers	Pistes Molt Pistes Menys Carrils, rutes Carrils, rutes Espai natural	
Bupleurum fruticosum	UMBELLIFERES	♀	▲ A	x x						2	
Bursaria spinosa	PITOSPOR.	♀	▲ E	x x					1		P. Ciutadella
Buxus balearica	BUX.	♀	▲ C	x x	x x	x x			1		J. Universitat
B. sempervirens	BUX.	♀	▲ C	x x	x x	x x			2	1	
Caesalpinia gilliesii	LLEGUM. CES.	♀	△ E	o					1		P. Ciutadella
Calendula officinalis	COMP. TUBUL.	♀	· E	o					2	2	
Calicotome spinosa	LLEGUM. PAP.	♀	· A	o						2	
Calla aethiopica= Zantedeschia a.	ERIC.	△	▲ A	x x	x x	x x				1	
Calluna vulgaris	CUPRESS.	♀	▲ E	x x x	x x	x x		1			P. Ciutadella, P. Mont Juic
Calocedrus decurrens	TE.	♀	▲ E	o					1	1	P. Laberint
Camellia japonica											
Campanula muralis= C. portenschlagiana	CAMPANUL.	Y	· E	o						1	
C. portenschlagiana	BIGNONI.	Y	△ E	o						1	
Campsis sp.	CANN.	Y	· E	o						1	
Canna indica	SOLAN.	Y	· E	o						2	
Capsicum annum	BETUL.	Y	△ E	x ●						1	
Carpinus betulus	AIZO.	Y	▲ E	o o						3	
Carpobrotus acinaciformis	AIZO.	Y	▲ E	o o						2	
C. edulis	FAG.	♀	△ C	o		●				1	
Castanea sativa											
Casuarina equisetifolia	CASUARIN.	♀	▲ E	x x	x x	x x		1	2		
Catalpa bignonioides	BIGNONI.	♀	△ E	o				3	2		
Cedrus atlantica	PIN.	♀	▲ E	x x	x x	x x		3	1		
C. deodara	PIN.	♀	▲ E	x x	x x	x x		1	1		
C. libani	PIN.	♀	▲ E	x x	x x	x x		1	1		
Celosia cristata	AMARANT.	Y	· E	o					1		
Celtis australis	ULM.	♀	△ EN	x x	x x	x x		3	3	1	
Centranthus ruber	VALERIAN.	Y	· A	o o				2	2	2	
Cephalotaxus drupacea	CEPALOTAX.	♀	▲ E	x x x	x x	x x		1			P. Ciutadella
C. harringtonia= C. drupacea											
Cerastium tomentosum	CARIOFIL·L.	Y	· E	o						1	P. Gell
Ceratonia siliqua	LLEGUM. CES.	○	▲ CN	x x	●	x		1	1	1	
Cercis siliquastrum	LLEGUM. CES.	♀	△ E	o				2	3		
Cestrum parqui	SOLAN.	♀	△ E	o				2	2		
Chaenomeles speciosa	ROS.	♀	△ E	o					1	1	
Chamaerops excelsa= Trachycarpus fortunei											
Ch. humilis	PALMES	♀	▲ A	x x x	x x	x x		1	3		
Chiranthus cheiri	CRUCIFERES	Y	· E	o					1	1	
Chelidonium majus	PAPAVER.	Y	· C	o					1		J. Universitat
Chlorophytum elatum	LILLI.	Y	· E	x x x	x x	x x			3		
Chrysanthemum frutescens	COMP. TUBUL.	♀	▲ E	o o o	o				1		
Ch. leucanthemum	COMP. TUBUL.	Y	· A	o o						1	
Ch. maximum	COMP. TUBUL.	Y	· E	o o						2	
Cineraria maritima= Senecio cineraria											
Cistus albidus	CIST.	♀	▲ A	o						3	
C. ladanifer	CIST.	♀	▲ A	o						3	
C. monspeliensis	CIST.	♀	▲ A	o						3	
C. salvifolius	CIST.	♀	▲ A	o						3	
Citrus aurantium subsp. amara	RUT.	♀	△ E	o	●	●		3	1		
C. limon	RUT.	♀	▲ E	o	●	●		2	2		
C. limonum= C. limon											
C. sinensis	RUT.	♀	▲ E	o	●	●			1		
Clematis flammula	RANUNCUL.	♀	△ A	o	●	●				3	
C. vitalba	RANUNCUL.	♀	△ A	o	●	●				2	
Cleome spinosa	CAPAR.	Y	· E	o	o				1		
Clivia miniata	AMARIL·LID.	Y	▲ E	o	x x	x x		1	1		
Coccinia laurifolius	MENISPERM.	♀	▲ E	x	x x	x x		1	1		
Coleus hybrida	LABIADES	Y	· H	c c	c c	c c		1	2		
Colutea arborescens	LLEGUM. PAP.	♀	△ A	o	●				1		
Cordyline australis	AGAV.	♀	▲ E	o	●	●		2	3		
Coreopsis grandiflora	COMP. TUBUL.	Y	· E	o	●	●			1		
Coriaria myrtifolia	CORIARI.	♀	▲ A	o	●	●			2		
Cornus sanguinea	CORN.	♀	△ A	o	●	●			1		
Coronilla valentina subsp. glauca	LLEGUM. PAP.	♀	△ E	o	o	c		3	1		
Cortaderia selloana	GRAMINIES	♀	▲ E	o	o			2	1		
Corylus avellana	BETUL.	♀	△ A	o	●	●			2		
Cosmos bipinnatus	COMP. TUBUL.	Y	· E	o	o	●			2		
Cotoneaster sp. pl.	ROS.	♀	▲ A	o	●	●		3	2		
Crataegus monogyna	ROS.	♀	△ A	o	●	●		2	2		
Cryptomeria japonica	TAXODI.	♀	▲ E	x x x	x x x	x x x		1	2		P. Palau Pedralbes

Especie	FAMILIA (... ACIES)	Forma	Folia	Fenología			"Espais"			Observacions
				Primavera	Estiu	Tardor	Hivern	Carrers	Pistes urb. ind. jardins horis-	
x Cupressocyparis leylandii	CUPRESS.	▲	E	x	x	x	x		1	
Cupressus arizonica	CUPRESS.	▲	E	x	x	x	x	2	1	
C. macrocarpa	CUPRESS.	▲	E	x	x	x	x	3	2	
C. sempervirens	CUPRESS.	▲	E	x	x	x	x	3	2	
Cycas revoluta	CICAD.	▲	E	x	x	x	x	2	2	
Cyclamen persicum	PRIMUL.	Y	E	o	●		o	1	2	
Cydonia oblonga	ROS.	♀	△	E	o	●			1	
Cymbalaria muralis	ESCRUFOLARI.	Y	△	A	o				2	
Cynodon dactylon	GRAMINIES	Y	△	A	x	x		2	2	
Cyperus alternifolius	CIPER.	Y	E	x	x			2	1	
C. papyrus	CIPER.	Y	E	x	x				2	
Cytisus malacitanus: vegeu Sarothamnus arboreus									1	
C. monspessulanum= Genista candicans										
C. triflorus= Genista triflora										
C. villosus= Genista triflora										
Dahlia hybrida	COMP. TUBUL.	Y	H		o				1	
Daphne gnidium	TIMELE.	♀	▲	A	x	x			3	
D. laureola	TIMELE.	♀	▲	A	x	x			2	
Datura arborea	SOLAN.	♀	△	E	o			1	1	J. Universitat
D. stramonium	SOLAN.	Y	■	H	o				1	
D. suaveolens	SOLAN.	♀	△	E	o			1		P. Güell
Dianthus caryophyllus	CARIOFIL·L.	■	▲	H	o			3		
Diervilla florida= Weigela florida										
Dimorphotheca eklonis	COMP. TUBUL.	Y	E	o	o			1		P. Guinardó
Diospyros kaki	EBEN.	♀	△	E	o	●			1	
Dorycnium hirsutum	LLEGUM. PAP.	■	▲	A	x	x			2	
D. pentaphyllum	LLEGUM. PAP.	■	▲	A	x	x			3	
D. rectum	LLEGUM. PAP.	♀	▲	A	x	x			1	
Drosanthemum floribundum	AIZO.	Y	▲	E	o			1	1	
Elaeagnus angustifolia	ELEAGN.	♀	△	E	x	x		1	1	
E. pungens	ELEAGN.	♀	▲	E	x	x	x		2	
Erica arborea	ERIC.	♀	▲	A	o				2	
Eriobotrya japonica	ROS.	♀	▲	E	●					
Erythrina corallodendron	PALMES	♀	▲	E	x	x	x	1		P. Palau Pedralbes
E. crista-galli	LLEGUM. PAP.	♀	▲	E	o	o		1		P. Montjuïc
Escallonia macrantha	LLEGUM. PAP.	♀	▲	E	o	o		1		pl. Catalunya
Eucalyptus camaldulensis	SAXIFRAG.	♀	▲	E	o	o		2		
E. globulus	MIRT.	♀	▲	E	x	x	x	1		P. Montjuïc, pl. sant
E. rostrata= E. camaldulensis	MIRT.	♀	▲	E	x	x	x	2		Josep de Cal.
Buonymus japonicus	CELASTR.	♀	▲	E	x	x			1	
Euphorbia characias	EUPORI.	♀	▲	A	x	x			2	
Fatsia japonica	ARALI.	■	▲	E	x	x	o	1		
Feijoa sellowiana	MIRT.	♀	▲	E	o			1		
Felicia amelloides= Aster rotundifolium										J. Universitat
Ficus carica	MOR.	♀	△	NE	●			1	1	
F. elastica	MOR.	♀	▲	E	x	x	x	1	2	
Firmiana simplex= Sterculia platanifolia	OLE.	♀	▲	H	o			1		
Forsythia x intermedia	ROS.	Y	▲	A	o	●			1	pl. Lesseps
Fragaria vesca										
Fraxinus excelsior	OLE.	♀	△	C	x				1	
F. ornus	OLE.	♀	△	E	x				1	
Fuchsia magellanica	ONAGR.	♀	△	H	o				2	
Gazania nivea	COMP. TUBUL.	Y	E	o				1	1	
G. splendens	COMP. TUBUL.	Y	E	o				1	1	
Genista candicans	LLEGUM. PAP.	♀	▲	A	o				1	
G. monspessulana= G. candicans										
G. scorpius	LLEGUM. PAP.	♀	▲	A	o				2	
G. triflora	LLEGUM. PAP.	♀	▲	A	o				1	
Ginkgo biloba	GINKGO.	▲	△	E	x	c		1	1	
Gladiolus hybridus	IRID.	Y	E	H	o				1	
Gleditsia triacanthos	LLEGU. CES.	♀	△	E	x	x		1	1	
Globularia alypum	GLOBULARI.	■	▲	A	x	x			1	
Gomphocarpus fruticosus	ASCLEPID.	♀	▲	N	x	●	x		1	
Grevillea robusta	PROTE.	♀	▲	E	x	x			1	
Gynoxys argentea= Cortaderia selliana										Zona Universitària
Gypsophila elegans	CARIOFIL·L.	Y	E	o					1	
Hebe x andersonii	ESCRUFOLARI.	■	▲	H	x	x		2	1	
H. buxifolia	ESCRUFOLARI.	■	▲	E	x	x		1	1	
H. gauntletii	ESCRUFOLARI.	■	▲	E	x	x		3	1	P. Cervantes, P. Labe rint

Especie	FAMÍLIA (...ÀRIES)	Forma	Fulla	Procedència	Fenologia			"Espais"			Observacions	
					Primavera	Estiu	Tardor	Hivern	Carrers	Passeigades i jardins urbans	Espaces natural als boscs i muntanyes	
Hebe salicifolia	ESCROFULARI.	▲	E	x	x				1	1		
H. spicata	ESCROFULARI.	▲	E	x	x				3	3		
Hedera helix	ARALI.	▲	A						3	2	2	
Helianthus tuberosus	COMP. TUBUL.	Y	N	o	o	●			3	1	1	
Helichrysum stoechas	COMP. TUBUL.	Y	A	o	o						2	
Helleborus foetidus	RANUNCUL.	▲	A	x	x						1	
Helxine soleirolii= Soleirolia s.	LILLI.	Y	E	o					2	1		
Hemerocallis fulva	MALV.	♀	▲	E	o				2			
Hibiscus rosa-sinensis	MALV.	♂	△	E	o				2			
H. syriacus												
Hyacinthus orientalis	LILLI.	Y	E	o					1	1		
Hydrangea sp.	SAXIFRAG.	♀	△	E	o				2			
Hypericum androsaemum	GUTTIFERES	▲	A	x	o						1	
H. calycinum	GUTTIFERES	▲	A	x	x				1			pl. Lesseps
Iberis sempervirens	CRUCIFERES	▲	E	o					1	1		
Ilex aquifolium	AQUIFOLI.	♀	▲	C	x	x	●		1	1		
Inula viscosa	COMP. TUBUL.	Y	A	x	x						2	
Iochroma tubulosa	SOLAN.	♀	E	o					1			J. Montserrat
Ipomeea purpurea	CONVOLVUL.	Y	N	o					2	1		
Iris germanica	IRID.	Y	EN	o					2	2		
I. pseudacorus	IRID.	Y	A	o						1	1	
Jacaranda mimosifolia	BIGNONI.	♀	△	E	o				2			
J. ovalifolia= J. mimosifolia												
Jacobinia suberecta	ACANT.	Y	E	x	o	x	x		1	1		
Jasminum nudiflorum	OLE.	♀	△	E	o				1	1		
Juglans nigra	JUGLAND.	♀	△	E	x	x	●		1			
J. regia	JUGLAND.	♀	△	E	x	x	●		1			
Juniperus oxycedrus	CUPRESS.	♀	▲	A	x	x	x				1	
J. sinensis	CUPRESS.	♀	▲	E	x	x	x					
Kniphofia uvaria	LILLI.	Y	E	o					1			J. Universitat
Kochia scoparia	QUEENPODI.	Y	E	x	x	c				1		
Koelreuteria paniculata	SAPIND.	♀	△	E	o				1	2		
Lagerstroemia indica	LITR.	♀	△	E	o				2			
L. speciosa	LITR.	♀	△	E	o					1		
Lagunaria patersonii	MALV.	♀	△	E	x	x	x					
Lampranthus roseus	AIZO.	Y	E	o					1	1		
Lantana camara	VERBEN.	♀	▲	E	o	o			3	1		
L. delicatissima	VERBEN.	♀	▲	E	o	o			1	1		
L. montevidensis= L. delicatissima												
Laurus nobilis	LAUR.	♀	▲	NE	o	x	x	x	3	1	1	
Lavandula dentata	LABIADES	♀	▲	E	o				1			
L. stoechas	LABIADES	♂	▲	A	o					2		
Lemna gibba	LEMN.	WT	▲	A	x	x					1	
L. minor	LEMN.	WT	▲	A	x	x					1	
Leontotis leonurus	LABIADES	♂	▲	E	o	o			1			P. Putget
Leucanthemum vulgare= Chrysanthemum leucanthemum												
L. vulgare var. maximum= Chrysanthemum maximum												
Libocedrus decurrens= Calocedrus d.	OLE.	♀	▲	E	o				2	2	2	
Ligustrum japonicum	OLE.	♀	▲	A	x						1	
L. vulgare												
Lilium candidum	LILLI.	Y	E	o						1		
Linaria cymbalaria= Gymbalaria muralis	VERBEN.	Y	E	o					1	1		
Lippia canescens												
L. citriodora= L. triphylla	VERBEN.	Y	E	o					1	1		
L. nodiflora	VERBEN.	♀	△	E	o				1	1		
L. triphylla	VERBEN.	♀	△	E	o	c			1	1		
Liquidambar styraciflua	HAMANELID.	♀	△	E	o	c			1			
Liriodendron tulipifera	MAGNOLI.	♀	△	E	o	c			1			
Lobularia maritima= Alyssum maritimum	GRAMÍNIES	Y	A	x	x				2	2	1	gespes
Lolium perenne												
Lonicera etrusca	CAPRIFOLI.	Y	△	A	o	o					1	
L. implexa	CAPRIFOLI.	Y	▲	A	o	o					2	
L. japonica	CAPRIFOLI.	Y	▲	E	o	o			2	2		
L. pileata	CAPRIFOLI.	Y	▲	E	o	o	●		1			
Lotus corniculatus	CAPRIFOLI.	Y	▲	E	o	o			2	2		
Lycium europaeum	LLEGUM. PAP.	Y	▲	A	o						1	
Lygos monosperma	SOLAN.	Y	○	△	E	x	x					
Maclura pomifera	LLEGUM. PAP.	Y	○	△	E	x	x		1			
Magnolia grandiflora	MOR.	Y	○	△	E	o	●		1			
M. × soulangiana	MAGNOLI.	Y	○	▲	E	x	x	x	2			
	MAGNOLI.	Y	○	▲	E	o			1			

P. Laberint
P. Ciutadellapl. Gaudí
P. AigüesP. Ciutadella
P. Montjuïc

P. Putget, P. Güell

P. Putget

Especie	FAMILIA (...ÀRIES)	Forma	Fulla	Procedència	Fenologia			"Espais"			Observacions
					Primavera	Estiu	Tardor	Hivern	Carrers	Places medies industrielles i portuàries	
<i>Mahonia aquifolium</i>	BERBERID.	♀	▲	E	x	x			1	1	P. Montjuïc, P. Güell
<i>Malus domestica</i>	ROS.	♀	△	E	o	●				1	
<i>Matthiola incana</i>	CRUCIFERES	+	△	E	o					2	
<i>Medicago arborea</i>	LLEGUM. PAP.	♀	▲	E	x	x				1	
<i>Melaleuca sp.</i>	MIRT.	♀	△	E	x	x				2	
<i>Melia azedarach</i>	MELI.	♀	△	E	o	x	x	●	1	1	Diagonal/Carlos III
<i>Melissa officinalis</i>	LABIADES	Y	·	A	o					1	
<i>Mentha x piperita</i>	LABIADES	Y	·	H	o					1	
<i>M. rotundifolia</i>	LABIADES	Y	·	A	x	x				1	
<i>Mesembryanthemum acinaciforme</i> = <i>Carpobrotus a.</i>											
<i>Mirabilis jalapa</i>	NICTAGIN.	Y	·	EN	o				1	1	
<i>Monstera deliciosa</i>	AR.	♀	▲	E	x	x			1	1	
<i>Morus alba</i>	MOR.	♀	△	E	x	x			2		
<i>Musa sp.</i>	MUS.	Y	·	E	x	x			1		J. Universitat
<i>Muscaris comosum</i>	LILI.	Y	·	A	o					1	
<i>Myoporum tenuifolium</i>	KIOPOR.	♀	▲	E	o				2		
<i>Myrtus communis</i>	MIRT.	♀	△	C	x	x			1		
<i>Nandina domestica</i>	BERBERID.	♀	▲	E	o		●	●	1	1	
<i>Narcissus pseudonarcissus</i>	AMARIL-LID	Y	·	C	o				1	1	
<i>N. tazetta</i>	AMARIL-LID	Y	·	E	o				1	1	
<i>Negundo fraxinifolium</i> = <i>Acer negundo</i>											
<i>Nelumbo nucifera</i>	NIMFE.	Y	·	E	o	o				2	P. Montjuïc
<i>Nerium oleander</i>	APOCIN.	♀	▲	C	o	o			4	2	
<i>Nymphaea alba</i>	NIMFE.	♀	▲	E	o	o				2	
<i>Ocimum basilicum</i>	LABIADES	Y	·	A	o	o				1	
<i>Olea europaea</i>	OLE.	♀	▲	A	x	x	x	x	1	1	
<i>Opuntia ficus-indica</i>	CACT.	♀	·	N	x	x			2	1	
<i>Osyris alba</i>	SANTAL.	♀	▲	A	x	x				1	
<i>Oxalis martiana</i>	OXALID.	Y	·	N	o					1	
<i>O. pes-caprae</i>	OXALID.	Y	·	N	o					1	
<i>O. rosea</i>	OXALID.	Y	·	E	o					1	
<i>Palurus spinos-christi</i>	RANN.	♀	△	C	o		●		1	1	P. Güell
<i>Papaver somniferum</i> subsp. <i>setigerum</i>	PAPAVER.	Y	·	E	o	o					
<i>Parkinsonia aculeata</i>	LLEGUM. CES.	♀	△	E	o	o			1	2	
<i>Parthenocissus quinquefolia</i>	VIT.	z	△	E	x	x	c		1	1	
<i>P. tricuspidata</i>	VIT.	z	△	E	x	x	c		1	1	
<i>Paulownia tomentosa</i>	ESCORFULARI.	♀	△	E	o				2		
<i>Pelargonium macrorhizum</i>	GERANI.	□	▲	E	o	o				2	
<i>P. peltatum</i>	GERANI.	△	▲	E	o	o				2	
<i>P. zonale</i>	GERANI.	△	▲	E	o	o				3	
<i>Persea americana</i>	LAUR.	♀	▲	E	x	x	●	●	1		
<i>P. gratissima</i> = <i>P. americana</i>											
<i>Petunia hybrida</i>	SOLAN.	Y	·	H	o	o			2	2	
<i>Phalaris canariensis</i>	GRAMÍNIES	Y	·	E	x	x					prové del menjar d'òcells de gàbia
<i>Philadelphus coronarius</i>	SAXIFRAG.	♀	△	E	o				1	1	
<i>Philodendron pertusum</i> = <i>Monstera deliciosa</i>											
<i>Phillyrea angustifolia</i>	OLE.	♀	▲	A	x	x				1	
<i>Ph. latifolia</i>	OLE.	♀	▲	A	x	x				2	
<i>Ph. media</i> : <i>vegeu Ph. latifolia</i>											
<i>Phlomis fruticosa</i>	LABIADES	♀	▲	E	o	o				2	
<i>Phoenix canariensis</i>	PALMES	†	▲	E	x	x	x	x	2	3	
<i>Ph. dactylifera</i>	PALMES	†	▲	E	x	x	x	x	2	3	
<i>Ph. jubaæ</i> = <i>Ph. canariensis</i>											
<i>Phormium tenax</i>	LILI.	z	▲	E	x	x				2	
<i>Photinia serrulata</i>	ROS.	†	▲	E	o	x	x	x		2	
<i>Phragmites communis</i>	GRAMÍNIES	Y	·	A	x	x				1	
<i>Phyla nodiflora</i> = <i>Lippia n.</i>											
<i>Phyllostachys sp.</i>	GRAMÍNIES	Y	▲	E	x	x				2	
<i>Phytolacca americana</i>	FITOLAC.	†	▲	M	x	x				1	
<i>Ph. dioica</i>	FITOLAC.	†	▲	E	o	o			1	3	
<i>Picea abies</i>	PIN.	‡	▲	E	x	x	x	x		1	
<i>P. smithiana</i>	PIN.	‡	▲	E	x	x	x	x		2	
<i>Pinus canariensis</i>	PIN.	‡	▲	E	x	x	x	x		3	P. Ciutadella
<i>P. excelsa</i> = <i>P. griffithii</i>	PIN.	‡	▲	E	x	x	x	x		4	
<i>P. griffithii</i>	PIN.	‡	▲	E	x	x	x	x		1	P. Palau Pedralbes
<i>P. halepensis</i>	PIN.	‡	▲	A	x	x	x	x		2	
<i>P. insignis</i> = <i>P. radiata</i>	PIN.	‡	▲	A	x	x	x	x		2	
<i>P. pinaster</i>	PIN.	‡	▲	C	x	x	x	x		1	repoplat
<i>P. pinea</i>	PIN.	‡	▲	A	x	x	x	x		2	
<i>P. radiata</i>	PIN.	‡	▲	E	x	x	x	x		1	pl. Glòries Catalanes

Especie	FAMÍLIA (...ÀRIES)	Forma	Procedència	Fenologia			"Espais"		Observacions
				Primavera	Estiu	Tardor	Hivern	Carrers	
								Plaça industrial poble urbà carrer marítim	Aquàtic
Pistacia lentiscus	ANACARDI.	○ ▲	A	X	X			1	3
Pittosporum heterophyllum	PITOSPOR.	○ ▲	E	X	X			1	
P. tenuifolium	PITOSPOR.	○ ▲	E	X	X			1	
P. tobira	PITOSPOR.	○ ▲	E	X	X			2	
P. undulatum	PITOSPOR.	○ ▲	E	X	X			1	
Platanus x acerifolia= P. hybrida	PLATAN.	○ ▲	E	X	X	X	4	2	
P. hybrida	PLUMAGIN.	○ ▲	E	X	X	X	1	1	pl. Farga
Plumbago capensis	PODOCARP.	▲	E	X	X	X	1		J. Vil.la Amèlia
Podocarpus macrophyllus var. maki	PODOCARP.	▲	E	X	X	X	1		
P. nerifolius	PODOCARP.	▲	E	X	X	X	2		J. Universitat
Poinciana gilliesii= Caesalpinea g.	POLIGON.	i	△	E	O			1	
Polygonum baldschuanicum	RUT.	○ ▲	E	O				1	
Poncirus trifoliata	SALIC.	○ ▲	E	X	X	●	●	2	
Populus alba	SALIC.	○ ▲	E	X	X	X	2	1	P. Montjuïc
P. bolleana	SALIC.	○ ▲	E	X	X	X	1		P. Montjuïc
P. x canadensis	SALIC.	○ ▲	E	X	X	X	2		
P. lasiocarpa	SALIC.	○ ▲	E	X	X	X	1		P. Ciutadella
P. nigra	SALIC.	○ ▲	E	X	X	X	2		
Prunus amygdalus= P. dulcis	ROS.	○ ▲	E	O	●			1	
P. armeriaca	ROS.	○ ▲	E	O	●				
P. avium	ROS.	○ ▲	A	○					
P. cerasifera	ROS.	○ ▲	E	O	X	X	1	2	
P. cerasifera var. pisardii	ROS.	○ ▲	E	O	C	C	3	1	P. Putget
P. domestica	ROS.	○ ▲	E	O	●	●	1	1	
P. dulcis	ROS.	○ ▲	E	O	●	●	1	1	
P. laurocerasus	ROS.	○ ▲	E	O	●	X	2	1	
P. persica	ROS.	○ ▲	E	O	●	X	1	1	
P. serrulata	ROS.	○ ▲	E	O	●	X	1	1	
P. spinosa	ROS.	○ ▲	A	O	●			2	
Punica granatum	PUNIC.	○ ▲	E	O	●	●		1	
P. granatum subsp. nana	PUNIC.	○ ▲	E	O	O	●	1	1	
Pyracantha coccinea	ROS.	○ ▲	A	O	O	●	3	2	
Pyrus communis	ROS.	○ ▲	C	O	●	●	1	1	
Quercus x cerricoides i Q. pubescens	FAG.	○ ▲	A	X	X	C	2	2	
Q. codicifera	FAG.	○ ▲	A	X	X	X	1	2	
Q. ilex	FAG.	○ ▲	A	X	X	X	1	3	
Q. pedunculata= Q. robur	FAG.	○ ▲	E	X	X	X	1		
Q. polymorpha	FAG.	○ ▲	C	X	X	C	1		
Q. robur	FAG.	○ ▲	A	X	X	X	1	1	P. Ciutadella
Q. suber	FAG.	○ ▲	A	X	X	X	1	1	pl. Molina
Retama monosperma= Lygos m.									
Rhamnus alaternus	RAMN.	○ ▲	A	X	X	X	2	2	
Rhododendron indicum	ERIC.	○ ▲	E	O			1	1	
Rhus typhina	ANACARDI.	○ ▲	E		X		1		
Ricinus communis	EUFORBI.	○ ▲	N	X	X			1	
Robinia pseudacacia	LLEGUM. PAP.	○ ▲	EN	O			3	3	
Rosa (híbrids)	ROS.	○ ▲	H	O	O		2	2	
R. canina	ROS.	○ ▲	A	O				2	
R. micrantha	ROS.	○ ▲	A	O				1	
R. pouzinii	ROS.	○ ▲	A	O				1	
R. sempervirens	ROS.	i	▲	A	X	X		1	
Rosmarinus officinalis	LABIADES	○ ▲	A	O			1	2	
Rumex lunaria	POLIGON.	○ ▲	E	X	X		1		pl. Letamendi
Ruscus aculeatus	LILI.	○ ▲	A	X	X	●	2	2	
R. hypoglossum	LILI.	○ ▲	E	X	X	X	2		
Ruta chalepensis	RUT.	○ ▲	A	X	X			1	
R. graveolens	RUT.	○ ▲	E	O	O			1	
Sabal sp.	PALMES	○ ▲	E	X	X	X	1		
Salix alba	SALIC.	○ ▲	A	X	X	O	1	1	pl. Glòries Catalanes
S. atrocinerea subsp. catalaunica	SALIC.	○ ▲	A	X	X	O	1	1	
S. babylonica	SALIC.	○ ▲	E	X	X		1	2	
Salvia myrsinifolia	LABIADES	○ ▲	A	O	O		1		
S. splendens	LABIADES	○ ▲	E	O	O		1	1	P. Montjuïc
Sambucus nigra	CAPRIFOLI.	○ ▲	A	O	O		1	1	
Santolina chamaecyparissus	COMP. TUBUL.	○ ▲	A	O	O		1	2	
Sarcococca arboreus subsp. catalaunicus	LLEGUM. PAP.	○ ▲	A	O	O			2	
Saxifraga crassifolia= Bergenia c.	ANACARDI.	○ ▲	E	X	O	O	2		
Schinus molle	ANACARDI.	○ ▲	E	X	O	O		2	
Sedum altissimum= S. sediforme	CRASSUL.	○ ▲	A	O	O	O		2	
S. sediforme	CRASSUL.	○ ▲	A	O	O	O		2	

Especie	FAMILIA (... ACIES)	Forma	Fulla	Procedencia	Fenologia			"Espais"			Observacions
					Primavera	Estiu	Tardor	Hivern	Carrers	Places jardins parks, places de passeig, fes- tivals, etc.	
Sempervivum tectorum	CRASSUL.	Y	▲ C								
Senecio cineraria	COMP. TUBUL.	▼ ▲ E	o								
S. macroglossus	COMP. TUBUL.	▲ ▲ E	x								
S. petasites	COMP. TUBUL.	▼ ▲ E	o								
Sequoia sempervirens	TAXODI.	▲ ▲ E	x								
Soleirolia soleirolii	URTIC.	Y ▲ E	x								
Sophora japonica	LLEGUM. PAP.	○ ▲ A	o								
Sorbus domestica	ROS.	○ ▲ A	x								
S. terminalis	ROS.	○ ▲ A	x								
Sparmannia africana	TILI.	▼ ▲ E									
Spartium junceum	LLEGUM. PAP.	○ ▲ A	o								
Spiraea x arguta	ROS.	○ ▲ H	o								
S. henryi	ROS.	○ ▲ E	o								
S. thunbergii	ROS.	○ ▲ E	o								
Sterculia diversifolia= Brachychiton populneum	ESTERCOLI.	○ ▲ E	x	x							
S. platanifolia	MUS.	Y . E									
S. populnea= Brachychiton populneum	OLE.	○ ▲ E	o								
Strelitzia reginae	COMP. TUBUL.	Y . E	o								
Syringa vulgaris	TAMARIC.	○ ▲ C	o								
Tagetes patula	TAXODI.	▲ ▲ E	x	x							
Tamarix sp.	LABIADES	○ ▲ E	x	x							
Taxodium distichum	CUPRESS.	▲ ▲ E	x	x							
Taxus baccata	LABIADES	▲ ▲ A	o								
Teucrium fruticans	TILI.	○ ▲ C	o								
Thuja orientalis	TILI.	○ ▲ C	o								
Thymus vulgaris	TILI.	○ ▲ C	o								
Tilia argentea= T. tomentosa	TILI.	○ ▲ E	o								
T. cordata	TILI.	○ ▲ C	o								
T. x europea= T. x vulgaris	TILI.	○ ▲ C	o								
T. platyphyllus	TILI.	○ ▲ E	o								
T. tomentosa	TILI.	○ ▲ E	o								
T. x vulgaris	TILI.	○ ▲ E	o								
Tipuana tipu	LLEGUM. PAP.	○ ▲ E	o	o							
Trachycarpus excelsa= T. fortunei	PALMES	▼ ▲ E	x	x	x	x					
T. fortunei	COMMELIN.	Y ▲ E	x	x	x	x					
Tradescantia fluminensis	TROEOL.	Y . E	o								
Tropaeolum majus	LILI.	Y . E	o								
Tulipa gesneriana	TIF.	Y . A	x								
Typha angustifolia	LLEGUM. PAP.	Y . A	o								
Ulex parviflorus	ULM.	○ ▲ C	x	x							
Ulmus carpinifolia= U. minor	ULM.	○ ▲ C	x	x							
U. glabra	ULM.	○ ▲ E	x	x							
U. x hollandica	ULM.	○ ▲ A	x	x							
U. minor	ULM.	○ ▲ A	x	x							
U. pumila	ULM.	○ ▲ E	x	x							
Umbilicus pendulinus= U. rupestris	CRASSUL.	Y . A	x	x							
U. rupestris	CAPRIFOLI.	○ ▲ C	o								
Veronica: vegeu Hebe	CAPRIFOLI.	○ ▲ E	o								
Viburnum lantana	VIOL.	Y . A	o								
V. opulus	VIOL.	Y . A	o								
V. rhytidophyllum	VIOL.	Y . A	o								
V. tinus	VIOL.	Y . A	o	x	●	x					
Vinca major	APOCIN.	Y . A	o								
V. minor	APOCIN.	Y . C	o								
Viola alba subsp. dehnhardtii	AGAV.	Y . A	o								
V. reichenbachiana	AGAV.	Y . A	o								
V. sylvestris= V. reichenbachiana	AGAV.	Y . A	o								
V. tricolor subsp. hortensis	AGAV.	Y . A	o								
Vitex agnus-castus	VERBEN.	Y . A	o								
Vitis vinifera	VIT.	○ ▲ N	x	●	●						
Washingtonia filifera	PALMES	▼ ▲ E	x	x	x	x					
W. robusta	PALMES	▼ ▲ E	x	x	x	x					
Weigela florida	CAPRIFOLI.	○ ▲ E	x	x	x	x					
Wigandia caracasana	HIDROFIL.	○ ▲ E	x	x	x	x					
Wisteria sinensis	LLEGUM. PAP.	○ ▲ E	x	x	x	x					
Yucca aloifolia	AGAV.	○ ▲ E	o								
Y. elephantipes	AGAV.	○ ▲ E	o								
Y. gloriosa	AGAV.	○ ▲ E	o								
Zantedeschia aethiopica	AR.	Y . E	o								
Zinnia elegans	COMP. TUBUL.	Y . E	o								
Ziziphus jujuba	RAMN.	○ ▲ E	o								

J. Universitat

J. Universitat

J. Universitat
P. Laberint, P. Güell

P. Montjuïc

pl. Samllehi

P. Ciutadella, P. Ai-
gües

P. Montjuïc

BIBLIOGRAFIA

- BIANCHINI, F. & CARRARA, A.: 1975. *Guía de plantas y flores*. Grijalbo. Barcelona.
- BOLÓS, A. DE & BOLÓS, O. DE. 1950. *Vegetación de las comarcas barcelonesas*. Inst. Español de Estudios Mediterráneos. Barcelona.
- BOLÓS, O. DE. 1962. *El paisaje vegetal barcelonés*. Facultad de Filosofía y Letras. Universidad de Barcelona.
- LANZARA, P. & PIZZETTI, M. 1978. *Guía de árboles*. Grijalbo. Barcelona.
- LÓPEZ LILLO, A. & RAMOS, A. 1969. *Valoración del paisaje natural. Las plantas ornamentales*. ETS. Ing. de Montes. Madrid.
- LÓPEZ LILLO, A., & RAMOS, A. 1972. *Flora ornamental de España. Gimnopermas*. ETS. Ing. de Montes. Madrid.
- POLUNIN, O. 1978, *Arboles y arbustos de Europa*. Omega. Barcelona.
- Salvat, S. A. (Ed.). 1977-80. *Flora. Enciclopedia Salvat de la Jardinería*. 12 volums. Barcelona.
- WRIGHT, M. (Ed.). 1979. *Guía práctica ilustrada para el jardín*. Volum 2. Blume. Barcelona.